

Director:

ANDREU-AVELI ARTIS I TOMÁS

Editor: Diario Tele/eXpres, S. A.

Redacció, Administració i Publicitat: Aragó, 390 - BARCELONA-13

Apartat de Correus 1525

TELEX: 05784

Telèfons:

225 05 26 — 225 40 65 — 225 44 87

Tallers:

«Publicacions Reunidas, S. A.»

Aragó, 390 - Barcelona-13»

Dipòsit legal: B. 23313/66

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:

Espanya, Andorra, Portugal, Filipines, Marroc i Amèrica (excepte

Estats Units i Puerto Rico):

Semestre: 390 ptes. Any: 780 ptes.

Altres països:

Semestre: 455 ptes. Any: 905 ptes.

Números endarrerits: 2 ptes. de recàrrec

Pagament anticipat per gir postal, xec, o transferència

En els preus de subscripció hi van inclosos els números extraordinaris

Les subscripcions començaran amb el primer número del mes següent al de la sol·licitud

Pàg. 3	LA GRAN PIETAT, per Pere Calders.
Pàgs. 4, 5 i 6	ROVIRA BELETA A LA COSTA BRAVA, per Robert Saladrigas
Pàgs. 7, 8 i 9	LA RODA DEL MÓN, per Jaume Miravittles.
Pàg. 11 i 12	PER UN MERCAT COMÚ DE L'EDUCACIÓ, per Sempronio.
Pàgs. 14 i 15	EL MÓN QUE CONSTRUÏM, per Octavi Fullet.
Pàg. 21	EL MARQUÈS DE SADE I ALTRES COSES, per Joan Perucho.
Pàgs. 22 i 23	LES ÚLTIMES BARRAQUES, per Joan Fuster.
Pàg. 27	NYIGO, NYIGO... TOTES LES MUSIQUES, per Frederic Roda.
Pàgs. 28, 29 i 30	VIATGE A IUGOSLÀVIA, per Ferran Planes i Vilella.
Pàgs. 31 i 32	LES MEMÒRIES, de Xavier Benguerel.
Pàg. 45	EL FEMINISME HA MORT, VISCA EL FEMINISME!, per Aurora Bertrana

Diversos reportatges d'actualitat i totes les seccions habituals de lletres, teatre, música, cinema, cançó, etcètera

pas a desnivell

LA GRAN PIETAT per PERE CALDERS

El dia 6 d'agost de 1890 tingué lloc a Auburn, Estats Units, la primera execució amb electricitat. L'esdeveniment fou precedit per una propaganda que es basava en l'amor al progrés i en els sentiments humanitaris. Diaris i revistes de tot el món alternaven la notícia d'aquesta execució amb els comentaris meravel·lats sobre els primers tramvies elèctrics.

La companyia Westinghouse va construir un aparell de corrent altern amb el seu excitador corresponent, moguts per una màquina de vapor de quaranta-cinc cavalls. Els fils d'aquesta dinam connectaven amb un quadre de comandament que tenia dos voltímetres Cardew de vint bombetes Edison de cent volts, que indicaven, per diferències de tensió, el punt d'eficàcia necessari perquè la cadira elèctrica funcionés amb netedat i sense dolor.

El primer beneficiari del sistema, un reu anomenat Kemmler, sembla que estava molt agraït. Li havien explicat amb tanta insistència i convicció que el procediment constituïa una manera moderna i pietosa d'enviar-lo a l'altre món, que l'home va picar amb un entusiasme infantil. La cadira havia estat projectada sota el signe d'un sublim amor al proïsme: s'assemblava més a una gandula estiuenca que no pas a una butaca de dentista. El reu, còmodament reclinat, rebria les descàrregues mortals sense sofriment i sense gairebé adonar-se'n.

Els cronistes de l'època estan d'acord a ressenyar que Kemmler va entrar a la sala d'execució amb una confiança emocionant. Es veu que estava convençut de la seva sort enmig de la desgràcia. Gairebé col·laborà en l'operació de lligar-lo a la cadira, i mostrava una fe en la ciència semblant a la que —a hores d'ara— ens aboca a tots a tantes sorpreses desagradables.

Els metges, acabidillats pel doctor A. P. Southwick, havien calculat que amb una descàrrega de disset segons de durada n'hi hauria de sobres perquè el reu emprengués el gran viatge amb una despreocupació turística. El senyor C. R. Barnes, encarregat del commutador, va tancar el circuit, comptà els disset segons previstos i —dic jo— devia respirar amb la tranquil·litat del deure complert.

I aquí va produir-se la catàstrofe. Davant les mirades plenes d'horror de periodistes i convidats, Kemmler esbufegà i va estremir-se, sacsejant tot el sistema de corretges que el subjectava a la cadira. Esgarrifat, el senyor Barnes va engegar una nova descàrrega, i una altra, enmig dels gemecs i els gestos de dolor del reu. Sembla que Kemmler va morir cremat, materialment rostit a la vista d'un públic atent i ho diria!) molt sensible.

Hi hagué escàndol, perquè l'enredada era reprovable des de tots els punts de vista. Edison, a qui les publicacions de l'època presentaven com a un «genial electricista nord-americà», va fer unes declaracions atribuint la culpa als metges que supervisaren la maniobra. «Han badat —digué—. Els cabells són uns mal conductors del corrent elèctric i el model de casc estrenat por Kemmler és ineficaç si abans no es té la precaució de pelar (en un sentit previ al reu. Si haguessin aplicat bé el 1.300 volts previstos, Kemmler hauria mort carbonitzat o momificat.» Encantadora perspectiva! Si Kemmler hagués conegut aquesta circumstància a temps, qui sap si no se n'hauri anat amb una més gran conformació.

Fa prop de vuitanta anys d'aquest episodi històric i ja en podem extreure exemples didàctics. Durant aquest temps, la Westinghouse ha crescut molt i és una important i respectable companyia. Tots els sistemes elèctrics han progressat increïblement i cal creure que les cadires ajustadores d'avui dia són a l'altura dels electrodomèstics més perfeccionats. Però no n'hi ha per a fiar-se'n del tot: Truman Capote treballa, de fa temps, en un llibre on descriu els últims moments i l'execució dels condemnats a mort; sembla que l'olor de la carn cremada i el sofriment encara acompanyen aquestes cerimònies de venjança social, tot i que ningú no dubta que la mort sense dolor és, avui, perfectament possible. Es més: hi ha un moviment mundial perquè els animals siguin sacrificats en els escorxadors salvant tots els escrúpols de consciència humana.

No obstant això, quan es tracta de fer-se mal a si mateix, l'home és un bàrbar carregat de males intencions. Si servis de consol, podríem dir que, en aquest sentit, no passa el temps.